

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора кафедри хірургічної стоматології, щелепно-лицевої хірургії та стоматології ХМАПО Куцевляк В.Ф. на дисертаційну роботу Топова Івана Георгійовича «Клініко-експериментальне обґрунтування профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань у підлітків з урахуванням особливостей жирового харчування» подану на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія у спеціалізовану вчену раду Д41.536.01 при Державній установі «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України»

Актуальність теми

Ожиріння являється одним із розповсюдженим хронічним захворюванням у світі. Згідно сучасним даним кожний четвертий мешканець нашої планети страждає від тієї або іншої ступені ожиріння. По мірі розповсюдження ожиріння на планеті збільшується ризик розвитку зв'язаних з ним тяжких соматичних захворювань – цукровий діабет 2-го типу, артеріальна гіпертензія, онкологічні захворювання тощо. З кожним роком ситуація все більш погіршується, ожиріння «молодіє», стає проблемою не тільки дорослих, а і дітей й підлітків.

Фахівці Всесвітньої організації охорони здоров'я вважають, що стан здоров'я людини на половину залежить від нашого способу життя і харчування. Іраціональне харчування при цьому відіграє головну роль, а скорочення споживання насичених жирів та їх заміна ненасиченими жирами, зокрема полінасиченими жирами дозволяє знизити ризик розвитку неінфекційних захворювань.

У харчуванні населення України переважним видом рослинної олії є соняшникова, в якій домінує лінолева кислота, її надлишок негативно впливає на організм через утворення токсичних перекисів і ейкозаноїдів.

Таким чином, вивчення впливу харчування на основні стоматологічні захворювання у дітей є актуальним завданням сучасної стоматології, що й послужило основою даної дисертаційної роботи.

Достовірність та новизна наукових положень, висновків, рекомендацій.

Наукове та практичне значення дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Топова Івана Георгійовича виконана в межах двох науково-дослідних робіт ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України»: «Дослідити порушення процесів мінералізації та колагеноутворення у ротовій порожнині при стоматологічній патології та удосконалити методи ранньої діагностики та корекції цих порушень», та «Корекція патогенетичних механізмів порушень вуглеводного та ліпідного метаболізму в організмі та тканинах ротової порожнини у пацієнтів у залежності від екологічних та аліментарних факторів, що впливають на вуглеводний та ліпідний обмін».

Дисертант є співвиконавцем окремих фрагментів вищезазначених науково-дослідних робіт.

Дисертаційна робота Топова І.Г. – клініко-експериментальне дослідження виконано на сучасному рівні, побудована по традиційному плану, викладена державною мовою на 180 сторінках комп'ютерного тексту і складається з вступу, огляду літератури, розділу матеріали та методи досліджень, трьох розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, п'ятьох додатків, дисертація містить 24 таблиці, проілюстрована 4 малюнками.

У епідеміологічних дослідженнях приймали участь 215 осіб чоловічої статі віком 14-15 років із яких були відібрані 76 дітей для оцінки впливу лікувально-профілактичних заходів на (ОСЗ) основні стоматологічні захворювання.

У експерименті використовували 30 білих щурів лінії Вістар.

Мета дослідження – підвищення ефективності профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань у дітей шляхом застосування лікувально-профілактичного комплексу на тлі високоолеїнового жирового раціону.

Для досягнення мети дослідження були визначені 5 завдань. Для їх рішення були використані сучасні високоінформативні методи дослідження –

клінічні, клініко-лабораторні, біохімічні, біофізичні, експериментальні і статистичні.

Наукова новизна полягає у тому, що дисертантом доповнено наукові дані про стоматологічний статус дітей 14 – 15 років, що навчаються, мешкають та харчуються в умовах навчального закладу закритого типу.

Вперше в експерименті на щурах доведено карієспрофілактичний та пародонтопротекторний ефект високоолеїнової соняшникової олії «Олівка» із високим вмістом олеїнової кислоти, що дозволило підвищити карієспрофілактичну ефективність, підвищити антиоксидантний і неспецифічний антимікробний захист, нормалізувати мікробіоценоз порожнини рота.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що автором науково обгрунтований та запропонований лікувально-профілактичний комплекс для підвищення ефективності профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань.

Вивчено вітчизняний досвід щодо особливостей жирового харчування, впливу жирних кислот на стан ротової порожнини.

Оцінка змісту роботи, її значення в цілому, зауваження щодо оформлення.

У вступі дисертант переконливо обгрунтовує актуальність проблеми, її значення для сучасної стоматології, мету та завдання дослідження, науково-практичну значимість роботи.

Огляд літератури присвячено стоматологічній захворюваності в залежності від умов харчування, сучасних уявлень про жирове харчування, його склад та властивості, який викладено у 3-х підрозділах, в котрих дисертант зупиняється на епідеміології основних стоматологічних захворювань, в тому числі з різними умовами харчування; на сучасних особливостях жирового харчування; на властивостях та механізмах дії насичених та ненасичених жирних кислот; ролі та впливу на організм людини і порожнину рота.

Проаналізував дані літератури по вказаним питанням дисертант наголошує, що у різних регіонах України карієс зустрічається у 60 – 80% дитячого населення, поширеність захворювань тканин пародонта у дітей та підлітків у світі складає 64 – 93%. В патогенезі основних стоматологічних захворювань важливу роль відіграє аліментарний фактор, неповноцінне за складом харчування, або вживання продуктів з негативним впливом. У харчуванні населення України переважною складовою жирового раціону є соняшникова олія, у складі якої домінує лінолева кислота, у зв'язку з обмеженою потребою в ній організму людини, утворюється її надлишок, який надає негативний вплив на організм.

Питання про біологічну активність поліненасичених жирних кислот різних сімейств залишається в центрі уваги вчених, що свідчить про недостатню вивченість даної тематики.

У цілому огляд літератури читається з інтересом, зауважень не викликає, на прокінці розділу є висновки.

Другий розділ роботи присвячений викладанню матеріалів та методів дослідження.

Експериментальні дослідження були проведені на 30 білих щурах лінії Вістар. За характером харчування тварин було поділено на 3 групи по 10 тварин в кожній. Експериментальні дослідження проведені для вивчення впливу звичайної соняшникової олії «Щедрий Дар» та високо олеїнової соняшникової олії «Олівка» на стан тканин порожнини рота.

В епідеміологічних дослідженнях брало участь 215 осіб чоловічої статі, віком 14 – 15 років, які мешкали та навчались у єдиних умовах військового ліцею. Для поглибленого вивчення впливу лікувально-профілактичних закладів на основні стоматологічні захворювання у дітей було відібрано 76 дітей.

В дисертації використані експериментальні, епідеміологічні методи, клініко-лабораторні, біохімічні, бактеріологічні дослідження.

Статистичну обробку результатів дослідження проводили з використанням програми Excel та Statistica.

Зауваження к другому розділу – представлена схема застосування лікувально-профілактичного комплексу і відсутня характеристика препаратів що входять до нього.

Третій розділ роботи присвячений експериментальним дослідженням, метою яких було дослідження впливу вживання рослинних олій із високим вмістом олеїнової кислоти та олій, що містять велику кількість лінолевої жирної кислоти, на стан ротової порожнини у експериментальних тварин.

За характером харчування 30 тварин було поділено на 3 групи по 10 тварин в кожній (1 група – контрольна на дієті віварію, 2 група – дієта віварію + 5% соняшникова олія «Щедрий дар», 3 група – дієта віварію + 5% високоолінова соняшникова олія «Олівка»).

Дисертант підкреслює, що у звичайній соняшниковій олії «Щедрий дар» міститься більш 57% лінолевої кислоти, тоді як в олії «Олівка» лише близько 6%. Однак, в олії «Олівка» міститься понад 84% олеїнової кислоти.

Підбиваючи підсумки автор наголошує, що введення в раціон високоолеїнової соняшникової олії «Олівка» дозволяє знизити рівень мікробного обсеменіння, нормалізувати стан мікробіоценозу, значно знизити ступень дисбіозу, знизити рівень біохімічних маркерів запалення (МДА та еластази), підвищити рівень каталази та антиоксидантно-прооксидантного індексу, що вказує на посилення захисних можливостей організму, зниження показників карієсу та рівня атрофії альвеолярного відростка у експериментальних тварин.

Розділ закінчується висновками і переліком надрукованих праць за матеріалом розділу.

Четвертий розділ роботи присвячений умовам харчування та рівню стоматологічного здоров'я учнів військового ліцею.

Після опитування виявилось, що з усіх дітей 93,5% харчуються регулярно, тобто 4 рази на добу і тільки 6,5% харчуються не регулярно.

Дисертантом вивчено, та проаналізовано особливості жирового харчування учнів військового ліцею за переліком продуктів харчування, що

складають середньодобовий раціон на одного учня і виявлено, що основну частину жирового раціону учнів ліцею складають масло бутербродне 61,5 – 72,4% та вершкове селянське 72,5 – 79,9% (разом 27 г/добу), соняшникова олія нерафінована та рафінована (разом 16 г/добу), олівкова олія складає у середньому лише 0,01 г/добу, а це у 1000 разів менше ніж рафінованої соняшникової олії, та у 600 разів менше ніж нерафінованої соняшникової олії.

Підрозділ 4.2 присвячений стоматологічному статусу учнів військового ліцею.

Дисертантом встановлено, що при огляді 215 дітей поширеність карієсу і його ускладнень склала 77,68%, поширеність захворювань тканин пародонта склала 69,92%, де у 64% випадків (137 дітей) це легкий ступінь гінгівіту, у 25% випадків (54 дітей) це середня ступінь гінгівіту і в 11% випадків (24 дітей) це важкий ступінь гінгівіту; була виявлена висока поширеність зубощелепних аномалій, яка склала 63,5%, більша частина з яких – скупченість зубів у фронтальному відділі і дістальний прикус.

Автором була проведена оцінка рівня гігієни порожнини рота і встановлено що з 215 осіб 35 дітей (16,3% мали добрий рівень гігієни, 148 дітей (68,8%) – задовільний рівень гігієни і у 32 дітей (14,9%) – незадовільний рівень.

На прикінці розділу дисертант наголошує, що наявність високої розповсюдженості карієса зубів та захворювань тканин пародонта свідчить про необхідність пошуку лікувально-профілактичних заходів щодо зниження ризику виникнення основних стоматологічних захворювань та підвищення ефективності їх профілактики та лікування.

Розділ закінчується висновками і списком джерел у яких викладені матеріали розділу.

П'ятий розділ роботи присвячений клінічній та клініко-лабораторній оцінці впливу лікувально-профілактичного комплексу на тлі високоолеїнового жирового раціону на основні стоматологічні захворювання, викладений у 3-х підрозділах.

Проведені клінічні та клініко-лабораторні дослідження дозволили дисертанту наголосити наступне:

Введення у раціон харчування, спільно з лікувально-профілактичним комплексом, високоолеїнової соняшникової олії «Олівка» замість звичайної дозволило: підвищити карієс-профілактичну ефективність на 14,8%, пародонтопротекторну ефективність на 12,5%, знизити індекс РМА у 2,6 разів, знизити індекс кровоточивості у 5,6 разів, покращити показники гігієни ротової порожнини, підвищити швидкість слиновиділення на 8,3%; збільшити протизапальний ефект, нормалізувати мікробіоценоз в порожнині рота і таке інше.

На прикінці розділу дисертант робить резюме і наводить джерела літератури в яких опубліковані матеріали розділу.

Нажаль виникли зауваження – це основний клінічний розділ роботи і доповнення його фото пацієнтів додатково доповнили б доказову базу роботи.

Далі дисертант зупиняється на аналізі та узагальненні отриманих результатів. У ньому проведено обґрунтоване обговорення результатів експериментальних і клінічних досліджень.

Висновки відповідають складу отриманих дисертантом результатів.

За планом дискусії прошу відповісти на деякі запитання.

1. Чим Ви користувалися запропонувавши склад лікувально-профілактичного комплексу?
2. Чи впливала висока поширеність зубощелепних аномалій (63,5%) на рівень гігієни порожнини рота і розповсюдженість хвороб пародонта і яким чином?
3. Яким чином інгредієнти лікувально-профілактичного комплексу впливали на карієспрофілактичну та пародонтопротекторну ефективність?
4. Як технічно виконувались умови дослідження у 3-й групі дітей, яким крім лікувально-профілактичного комплексу додавали «Олівку», їм що готували їжу персонально?

5. Яким чином спільне використання ЛПК і високоолеїнової соняшникової олії «Олівка» позитивно впливало на гігієну порожнини рота, швидкість слиновиділення, нормалізацію мікробіоценоза порожнини рота, електрофоретичну рухливість ядер клітин букального епітелію?

Зауваження, які були зроблені щодо оформлення дисертації не носять принципового характеру і не впливають на суть і позитивну оцінку роботи.

Заключення

Дисертаційна робота Топова Івана Георгійовича «Клініко-експериментальне обґрунтування профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань у підлітків з урахуванням особливостей жирового харчування» є завершеним науковим дослідженням присвяченим вирішенню актуальної задачі стоматології – підвищенню ефективності профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань у дітей шляхом застосування лікувально-профілактичного комплексу на тлі високоолеїнового жирового раціону.

За своєю актуальністю та об'єктивністю висновків і практичному значенню робота повністю відповідає вимогам п.11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. №567 (із змінами, внесеними згідно Постановою Кабінету Міністрів України №656 від 19.08.2015р.), а її автор Топов Іван Георгійович заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент
професор кафедри
хірургічної стоматології,
щелепно-лицевої хірургії
та стоматології ХМАПО
д.мед.н., професор

Куцевляк В.Ф.